

A vita mint pedagógiai módszer

Belovári Anita¹

1. A módszer általános bemutatása

Matthew Lipman, amerikai filozófus fontos felfedezést tett az 1968-as diáklázadások során. A fiatal egyetemi oktató döbbenetesen vette tudomásul, hogy a diákok mennyire nem tudnak érvelni, mennyire nem képesek saját érdekeikért kommunikálni az idősebb nemzedékekkel. Nem tudnak érdemben vitatkozni. Az ő válasza erre a Gyermekfilozófia (Philosophy for Children) pedagógiai módszerének kidolgozása volt, amely hangsúlyozta, mennyire fontos a gyerekeket minél korábban kritikai gondolkodásra, érvelésre, vitára tanítani, amely segít az ismeretek rendszerezésében, a tanulásban is (Jakab, 2012). A gondolat lényege, hogy – szemben az addig elfogadott frontális, a diákok passzív részvételével zajló oktatási folyamattal – nemcsak a tananyag átadása, de az optimális befogadó attitűd kialakítás is nagyon fontos feladata az iskoláknak, amely attitűd aztán megkönnyíti a felnőtt élet dilemmáinak kritikus, értő kezelését is. Lipman egyik legfontosabb módszerként a tantervi vitát javasolta. És bár hangsúlyos a minél korábban elkezdett elsajátítása, a vita azért is nagyon fontos pedagógiai módszer, mert bármely életkorban, bármely tantárgy, szöveg esetében használható, természetesen az életkori sajátosságok figyelembevételével.

A vita dialogikus szellemi „összecsapás”, amely során két vagy több személy ütközteti álláspontját egy bizonyos kérdés, probléma stb. eldöntésének érdekében. A jól felépített vita során ehhez szükséges részadatok összegyűjtése, amelyeket a vita során az újonnan felmerült részletekkel kiegészítenek, ezáltal tényeket világítanak meg. Optimális esetben a vitatkozók világosan, érthető módon fogalmazznak, felkészültek arra, hogy gyorsan reagáljanak az ellenvéleményekre (Bóra, 1989). A szembenálló nézetek ütköztetése, a kísérlet a vitapartner(ek) meggyőzésére aztán konszenzus kialakításában tetőzik. A résztvevők egyenrangúak, az álláspontok bizonyítása során a vélemények változhatnak, közeledhetnek egymáshoz. Voltaképpen ez volna a vita egyik célja, mivel enélkül a vita meddő, értelmetlen nélküli.

A vita egy pedagógiai szempontból nagyon fontos tulajdonsága, hogy érzelmi töltetet feltételez. Nehéz is lenne egy véleményütköztetést érzelmek nélkül elképzelni. Az érzelem fontos az elsajátítandó tananyag szempontjából is. A diák sokkal mélyebb intenzitással fogadja be azt a tananyagot, amelyhez érzelmi hatás köti, mélyebben építi be személyiségébe. A későbbiekben sokkal könnyebben idézi fel, mint azt a tudástartalmat, amelynek

¹ MATE Kaposvári Campus, Neveléstudományi Intézet, Anyanyelvi és Gyermekkultúra Tanszék adjunktusa, belovari.anita@uni-mate.hu

csupán passzív befogadója, amelyet csupán hallgat, vele kapcsolatban semleges, érdektelen, rosszabb esetben negatív nyomot hagy benne a befogadás folyamatának érdektelensége. A vita során óhatatlanul érzelmekkel kapcsolódnak a megvitatott kérdéshez, ami segíti az ismeretanyag későbbi felidézését.

Ugyanakkor a vita jellemformáló erővel is bír, így eleget tesz annak az elvárásnak, hogy ne csupán a tananyagot adja át, de készségeket is fejlesszen. Gazdagítja a jellemet, bátorságra, küzdelemre, álláspontunkért való kiállásra, igazságkeresésre, ugyanakkor toleranciára nevel. Segíti a tanuláshoz kapcsolódó pozitív attitűd kialakítását. Kedvező beállítottságot fejleszt a problémák felismerésére és megoldási stratégiáinak megtalálására. Tárgyilagos látásmódra nevel, logikus és indulatmentes érvelési képesség, rugalmas és variabilis gondolkodás, higgadság, indulatmentesség, érzelemmentes koncentráció képesség, empátikus megértés alakítható ki vele (Bóra, 1989).

Az eredményes vitához személyes erőfeszítésre van szükség, szándékra a meglévő javítására, amelyhez a vitázónak mozgósítania kell a kommunikációs képességeit, tudását és műveltségét. Mivel a vita személyesebbé teszi a tudástartalmakat, segíthet abban is, hogy az iskolai tanulási folyamat ne csupán a tananyagra koncentrálódjon, ne szakadjon el teljesen a diák személyes élményeitől, tapasztalataitól, érdeklődési köreitől, közel hozza az iskolát a diák saját világához, ezáltal az oktatási rendszer fejlesztő szerepe sokkal szélesebb körű (Oláh, 2017).

Ki kell emelni ugyanakkor, hogy a vita itt nem a tanár és a diák, hanem a diákok között folyik, azaz az óra főszereplői a diákok, nem a tanár, a dialógust ők formálják. Nem kérdések és válaszok, hanem érvek és ellenérvek hangzanak el, amelyek ütköztetéséből adódik az ismeretek szerzése, nem azon van a fókusz, hogy a diák tudja-e a választ. Mivel a kérdések és válaszok nem előre meghatározottak, az óra lefolyása sokkal kevésbé tervezhető, sokkal inkább spontán reakciók folyamata. Az értékelési kategória nem helyes vagy helytelen, hanem az egyetértek-nem értek egyet mentén történik, és nemcsak a tanár értékeli, hanem a diákok is, egymás és a tanár véleményét is (Martinkó, 2010).

2. A vita mint pedagógiai módszer

2.1. Célok

- felismerni a kérdéses pontokat, vitára lehetőséget nyújtó problémákat a tananyagban, amely a későbbiekben segíti őket a társadalmi és személyes gondok, nehézségek, problémák kezelésében is;
- a diákok tanulják meg a vitatechnikákat, amelyek később is segítik őket a közösségi, közéleti vitákban való helytállásban, közvetlen haszna lehet ugyanakkor a közösség problémáinak felszámolása;
- fejlessze a közösséget, amely a tanórákon akár egy vitaközösség kialakulásához is vezethet;
- az ily módon felépült közösségben a vitamódszerek elsajátítása közvetetten segíti a csoport előtt álló feladatok optimális előkészítését, végrehajtását és értékelését;
- maga a vita tisztázza az esetleges téves nézeteket;

- segítse a vitaszituációban a kontrollált viselkedés, toleráns, más véleményeseket elfogadó attitűd kialakítását, ily módon a diákok modellt kapnak a helyes vitatechnikára;
- a szellemi összecsapás megszervezése, amely segíti a diákok számára a mélyebb összefüggések felismerését, gondolkodási műveletek fejlesztését, a tudás gyarapítását;
- a vita során a diákok tanulják meg az alapvető kommunikációs normákat, mások véleményének elfogadását, saját véleményük hatásos megvédését;
- a vita gyakorlásával sajátítsák el a konfliktusok felismerésének, kezelésének képességét;
- a vitamódszer segítse őket az árnyalt szövegértésben, a szöveg jelentéstartalmának, szerkezeti elemeinek felismerésében;
- áttételesen cél lehet, hogy mindezen képességek felhasználásával biztosabban eligazodjanak a tanulmányaik, illetve későbbi életük során a szövegekben, legyenek képesek a lényeg kiemelésére, rendszerezésére, a manipulált szöveg felismerésére kezelésére;
- a kreatív vita segítségével érdekeltté tenni a diákokat a tananyag megismerésében, érdekessé tenni a tudástartalmakat;
- a tananyag és a személyiség párhuzamos fejlesztése;
- a gyengébb kommunikációs képességű vagy önérvényesítésben kevésbé jártas diákok fejlesztése (Bóra, 1989; Hunya, 2002).

2.2. A vita alkalmazásának feltételrendszere

Nyilvánvaló, hogy teljesen egyértelmű tartalmak esetében a vita mint módszer nem használható. A vita használatának feltétele, hogy nem teljesen ismert vagy ellentmondásos adatokat, gondolatokat, eseteket, ideológiákat stb. helyezzünk a vita középpontjába, és e köré építsük fel a tananyagot.

A pedagógusképzés során az egyik legalapvetőbb, amit a pedagógusjelöltek elsajátítanak, az óra alapos megtervezésének képessége. A vita alkalmazása esetén ez, a pedagógusokban rutinként berögzült módszer nem alkalmazható, ahogy a frontális oktatás esetén megszokott tanár-diák hierarchiától, alá-fölé rendeltségi felfogástól is meg kell szabadulnunk. Ez adott esetben nem könnyű, a begyakorolttól való eltávolodás olykor komoly attitűdváltást feltételez a pedagógus, az iskola, de még a diákok részéről is. Ha ez sikerül, a vita egy fontos feltételét teremtettük meg: a spontaneitást. A spontaneitás motiválja a diákokat, szerencsés esetben a váratlan lehetőség a megnyilatkozásra felkelti az érdeklődésüket. A spontaneitás minden résztvevő számára kihívás, gyors gondolkodást, regálást igényel, a mérlegelésre, gondolkodásra jutó idő korlátozott. Vigyázni kell azonban, hogy ez a szabadság ne menjen a tanulási folyamat rovására, bizonyos keretek megtartása feltétlenül szükséges. A nehézséget az okozza, hogy érezni és kezelni ezeket az elvárásokat ismét csak egy olyan elvárás a pedagógus felé, amit körülírni nehéz, mindig az adott helyzet határozza meg.

Ennek egyik módja, ha strukturáltan kezeljük a vitát, a diákoknak módot nyújtunk az előzetes felkészülésre. Ezáltal módjuk nyílik egyéni érveik felsorakoztatására, illetve felkészülni a vitapartnerek várható reakcióira, az azokra adott válaszokra.

Fentebb már említettem, hogy a vitamódszer alkalmazása esetén erősen oda kell figyelni a korosztályra. Nyilván minél idősebb a csoport, annál árnyaltabb vita kibontására van lehetőség. Azonban minél idősebbek a diákok, a bevett attitűdök megváltoztatása annál nehezebb, különösen, ha előzetes tanulmányaik során még nem találkoztak a vita módszerével.

A vita előzetes feltétele az is, hogy megteremtsük a demokratikus véleménycsere hiteles közegét, a vitázók érezzék, hogy szabad és kell is saját, vagy a vitában rájuk osztott álláspontjukat képviselni. Természetesen előre biztosítani kell, hogy a különböző álláspontok képviselése megoldott legyen, különben nem alakul ki a vita.

A vitás kérdésről kell, hogy a vitapartnereknek előzetes ismeretei legyenek, amelyekre a vita során építeni tudnak, az eszmecserében alapot nyújt számukra. Ezekre alapozott érveiket átgondolva készülhetnek fel a vitára.

Nagyon fontos feltétele a vitának a szabályok megalkotása, megismerése és betartása/betartatása. Ez utóbbinak letéteményese a vitavezető, akinek személyét a vitában résztvevők el kell, hogy fogadják. Tanórai keretek között ez a személy leggyakrabban, de nem feltétlenül, a pedagógus.

A szabályokat előzetesen megalkothatja a vitavezető, de még motiválőbb, és egyben a vita mint személyiségalkotó módszer optimális kihasználása, ha a csoport, a vitázók együtt hozzák létre őket. Van néhány alapvető szabály, amelynek mindenképpen érvényesülnie kell:

- ahogy fentebb már említettem, csak olyasmin lehet vitatkozni, ami arra érdemes, felesleges vitára bocsátani egyértelmű tényeket, vagy hagyni, hogy a vita ilyen irányba mozduljon el, ezért nem árt ezt az elvárást szabályba foglalni, meghatározni a vita tárgyát;
- a vita az összes vitázó egyenjogúságán kell, hogy alapuljon, hierarchikus viszonyok között nem elvárható, hogy az „alárendelt” fél őszintén vállalja a véleményét;
- a szabályok megalkotásával előre ki kell zárni az agresszivitást, személyeskedést, nem megfelelő hangnemet, a kioktatás lehetőségét, hiszen a vita műfaja magában hordozza ezeknek fokozott lehetőségét;
- szabályként megfogalmazható, hogy a vitázó felek felkészülten érkezzenek, ami magabiztosságot, bátorságot ad a vitához.

További feltételek, amelyek megalapozására törekednünk kell:

- teremtsük meg a motiváló, ösztönző vitakörnyezetet;
- az építő jellegű vita alapja a tanulók aktivitása, ha ezt nem tudjuk elérni, a módszer nem tudja kifejteni hatékonyságát;
- szükséges az együttműködés megteremtése az azonos álláspontot képviselők között;
- optimális esetben a vita feltétele az álláspontok kritikus, önálló gondolkodással való kialakítása;

- a diákoknak meg kell adni a lehetőséget, hogy a pedagógussal ellentétes álláspontjukat is képviselhessék, a pedagógussal folytatott vita nagyon fontos a képességek fejlesztése szempontjából;
- a kérdéseket világosan, tömören, egyértelműen fogalmazzuk meg;
- a tolerancia megtanulása a vitamódszerrel nem csak végeredmény, de a folyamat során elvárás is. Nem lehet építő jellegű vitát folytatni, ha a vitázó felek nem tartják tiszteletben egymás álláspontját;
- a végén történjen meg a vita áttekintése és összefoglalása;
- a humor és jó hangulat biztosítása is lehet feltétele a vitának, hiszen az ellazult hangulat könnyebbé teszi a vitázó felek felszabadult, magabiztos érvelését (Bóra, 1989; Martinkó, 2010; Simándi, 2015).

2.3. pedagógus szerepe a vitában

Az eddigiekből kitűnik, hogy a vitamódszer esetében az óra főszereplői a diákok, nem pedig a pedagógus. De ez nem jelenti azt, hogy a pedagógus passzív résztvevője a folyamatnak, sőt nagyon fontos szerepe van. Ebben a szituációban is a pedagógus az, aki tanít, és a diák, aki tanul. A pedagógus felkészültsége, hozzáállása, nyitottsága, motiváltsága alapvető meghatározója az óra sikerének. A pedagógus a vitában többet hallgat, mint beszél, de mivel az ő feladata, hogy megtanítsa a diákokat az érvelésre, építő vitára, kritikai gondolkodásra, döntő jelentőségű a visszajelzés, amit tőle kapnak (Wolpert Gawron, 2017). Ezek a viták részei a tanár-diák kommunikációnak, optimális esetben a tanár számára is lehetőséget nyújtanak a fejlődésre.

Jellemzően az órai vitában a tanár tölti be a vitavezető szerepét. Feladatai ebben a minőségben a következők:

- körvonalazni, felvázolni a vita témáját, de anélkül, hogy állást foglalna benne, ugyanakkor jelezheti a vita várható eredményeit;
- ismertetni a vita szabályait, időtartamát;
- az esetleges rejtett konfliktusok felfedezése, felszínre hozása;
- aktivizálni, motiválni a résztvevőket. Ennek szükségessége a csoportdinamika függvényében nagyon változó lehet;
- az álláspontok többszöri felvázolásával és a hiányok említésével a vitát a megfelelő irányba terelni, felismerni és rásegíteni a döntéshozatal pillanatára;
- kérjen pontosítást az esetlegesen nem egyértelmű álláspontokat illetően;
- a vita mederben tartása, a szabályok betartatása;
- adott esetben a humor alkalmazása, illetve kereteinek felvígázása, hiszen a helytelen keretek között szabadjára engedett humor (például a gúny) árthat a vitának, el is lehetetlenítheti azt (Bóra, 1989);
- figyeljen a verbális és nonverbális jelekre;
- figyeljen a szünetekre, törje meg kérdésekkel a beálló csendet;
- a vita levezetése, lezárása, az eredmények összegzése (Oláh, 2017).

Amint látható, a tanár elsődleges feladata a vita koordinálása, nem pedig a véleménynyilvánítás, döntéshozatal. Az egyes vélemények olykor nagyon is eltérhetnek a tanárétól, de

annak feltárásával nem befolyásolhatja a vitát. A cél az, hogy a végső döntésre a diákok maguk jussanak el. Fontos feladata a kommunikáció kereteinek megtartása, nem pedig a tartalom befolyásolása. Ugyanakkor a hamis információkra, tudástartalmakra természetesen fel kell hívni a diákok figyelmét. Ez generálja majd a diákok azon képességét, hogy kritikus szemlélettel álljanak hozzá tényként kapott ismeretekhez, forrásokhoz, ezáltal segíthetünk nekik a manipuláció felismerésében. Hasonlóképp az értékek, empátia, tolerancia megismerésében és használatában.

Sajnos kevés a módszertani segédkönyv vagy továbbképzés a tanárok számára, ezért nagyon fontos a tanár személyes elköteleződése, önművelése a témában. Ahogy maga a vitamódszer erősen spontán jellegű, a tanári felkészültség is nagyon sokféle lehet, teret ad a szubjektív értelmezésnek. Ez olykor véleményeltéréshez vezethet a kollégák között, hiszen nincsenek kőbe vésett keretek. A módszer fejlesztése az érintett tanár feladata (Oláh, 2017).

2.5. A diák és a vita

A vita mint módszer alkalmazása esetén szinte biztos, hogy valamilyen mértékben attitűdváltást kell elérnünk a diákoknál is, minél régebben vesznek részt a hagyományos oktatási rendszerben, annál valószínűbben. Könnyen lehet, hogy a frontális, hierarchikus fel fogásban szocializálódott diákok kezdetben nem tudnak mit kezdeni a módszerrel. Márpedig a módszer sikeres használatához a diákok aktív közreműködésére is szükség van. Ehhez le kell vetkőzniük a beidegződéseiket, bátran vállalniuk kell álláspontjukat. Sokszor hallhatjuk a diákoktól, hogy egyszerű kérdésekre azért nem válaszolnak, mert helytelen válasz esetén tartanak attól, hogy milyen véleménnyel lesznek róluk a többiek. Ebben az esetben ez a hátrány fokozottan jelentkezik. Optimális esetben ezeket a gátlásokat a diákok maguk mögött kell, hogy hagyják, hogy jól működhessen a módszer. A nyereség számukra, hogy megismerhetnek más álláspontokat, új ötleteket és szempontokat nyerhetnek a felvetett tárgy vizsgálatában. Ehhez nem árt, ha képesek azonosulni a vitában képviselt álláspontjukkal, amelyet őszintén, de más vélemények toleráns elfogadásával vezetnek elő.

Ahhoz, hogy ezt elérjük, igyekeznünk kell élménnyé tenni a vitát. Érdeemes a hátrányt előnnyé formálni: a módszer szokatlanságát a frontális oktatással szemben. A diákok kíváncsiak és érdeklődők, ha lehetőséget kapnak, hogy ezeket a tulajdonságokat megélik. A megismerési vágy segít abban, hogy motiváltabbak legyenek az új megoldások keresésében. Ehhez hozzájárul a fantázia, a problémaérzékenység és a rugalmasság. Ahhoz, hogy ezek a tulajdonságok fejlődhessenek, a módszert természetesen nemcsak alkalomszerűen, hanem sorozatban érdemes alkalmazni. Sőt nemcsak érdemes, hanem szükség-szerű. A vita ugyanis megköveteli a diákoktól, hogy a tényeket, adatokat, összefüggéseket új szempontok, megközelítések szerint értelmezzék, amit szokniuk, tanulniuk kell. Minél többet alkalmazzuk a vitát, annál nagyobb sikereket érhetünk el a személyiségformálásban.

A diákok szívesen beszélgetnek „komoly” témákról, érdemes építeni a vágyra, ami a véleménynyilvánítás felé hajtja őket (Wolpert Gawron, 2017). Lehetőséget tartogat szá-

mukra, hogy bizonyítsák, és egyben fejlesszék kreativitásukat. A módszer azoknak a diákoknak is lehetőséget teremt, akik a hagyományos oktatási keretek között nem motiváltak, passzívak.

3. Példák vitatechnikákra

A vita mint módszer számos variáció kidolgozására alkalmas, az alábbiakban néhány, már használatos vitamódszer kerül bemutatásra.

3.1. Kiscsoportos problémamegoldó vita

6–8 fős csoportok esetében használható, akik egymást már ismerik. Konkrét probléma megvitatására alkalmas. Mivel a csoport kis létszámú, és jelen van az ismerőség légköre, joggal lehet számítani rá, hogy a diákok aktivizálhatók. Kis csoport esetén ezt nyilvánvalóan könnyebb is megvalósítani. Hátránya a módszernek, hogy minél kisebb egy csoport, annál kevésbé változatos érvek kerülnek elő.

3.2. Vita négyfős csoportokban, cserével

Egyértelmű, hogy minimum 4 fő esetén használható (nagyobb csoportokban 4–4 fős csoportokban). A csoport két párra oszlik, a két pár két ellentétes álláspontot képvisel. Felkészülési idő után meghatározott idő alatt kell megvitatniuk a kérdést. A következőkben a párok álláspontot cserélnek. Amit eddig védtek, azt kell most támadniuk. A végén a csoport összegzi az eredményt, közös következtetésekre jut. Ha a csoport nagyobb, az összegzés egész csoportban történjen. Ebben az esetben tézisek alapján folyó vitáról beszélünk, mivel előre megadjuk a képviselendő álláspontokat (Nahalka, 2006).

3.3. Vita két csoportban 3–3 szóvivővel, vitavezetővel

Választhatunk vitavezetőt, akinek feladata a szabályok betartatása, a végén értékelés. Két csoportot formálunk, mindkettőből kiválasztásra kerül 3–3 fő, a szóvivők, akik valójában vitatkoznak. A csoportok felkészülnek a vitára, kialakítják álláspontjukat. A 3–3 szóvivő 2–2 percet kap a felszólalásra, felváltva. Az utolsók összefoglalnak, de új érveket már nem mondhatnak. A vitavezető értékelése után egész csoportban megbeszélhetjük a tanulságokat (Nahalka, 2006)

3.4. Feleletválasztós döntési játék

A feladatlap egyik típusa. A résztvevők önállóan töltik ki a feladatlapokat. Használható: tudattartalom feltárására, megértettek alkalmazására, ellenőrzésre. Cél: az állásfoglalás gyakorlása, nem az igazság eldöntése. Kombinálható csoportmunkával: ebben az esetben a résztvevők a szavazás előtt megbeszélnek a kérdéseket, de a szavazás egyénileg történik. A feleletek kiválasztása után érvelhetnek álláspontjuk mellett, majd a vitavezető előadja saját álláspontját (adott esetben a helyes megoldást) (Martinkó, 2010).

3.5. Szövegelemzés

A vitavezető egy feldolgozandó szöveggel indít (újságcikk, szakirodalom-részlet, rendelet stb.) A csoportok (5-6 fő) előre megkapott kérdések alapján álláspontot alakítanak ki. A vitavezető ütközteti az eltérő érveket, nézeteket.

3.6. Vita kettőnél több nézet között

Annyi csoportba bontjuk a résztvevőket, ahány álláspont létezik a témában. A csoportok felkészülnek az érvelésre. A csoportok egy-egy képviselője végzi valójában a vitát. A csoport bármely képviselője felállíthatja a vitaközöt, és folytathatja helyette a vitát, amíg őt magát is fel nem állítja valaki. A vita befejezését természetesen összegzés követi a vitavezető segítségével (Nahalka, 2006).

3.7. Parlamentáris módszer

Jól alkalmazható nagyszámú hallgatóság előtt. A frontális előadás helyett itt lehetővé tesszük a hallgatóság számára, hogy bekapcsolódjanak az anyag feldolgozásába, ezáltal aktívan vegyenek részt az óra lebonyolításában. Erről tájékoztatjuk a hallgatóságot. Segíti az érdeklődés fenntartását, ugyanakkor a tanár felmérheti, mennyire tájékozottak a tanítványai, és válaszolhat a felmerülő kérdésekre. Fejlődik a demokratizmus a csoportban, illetve a közlési készség a diákokban.

3.8. Noteszmódszer

A tanár, pár héttel az anyag feldolgozása előtt, önként jelentkezőknek megválaszolandó kérdéseket küld/ad a témáról. Az önkéntesek begyűjtik csoportjuktól a véleményeket, javaslatokat, amelyeket az órán prezentálnak. A diákok ezután eldöntik, melyik felvetéseket akarják megbeszélni, és 5–6 fős csoportokban megvitatják ezeket, kialakítják a csoportvéleményt, amelyet aztán az összes résztvevő előtt ismertetnek. A tanár ezután értékeli, illetve adott esetben ki is egészíti a hallottakat.

3.9. 6x6-os (Philips) módszer

Két lépésben történik a vita. Az első szakaszban 6db 6fős csoportot hoznak létre (a létszám függvényében természetesen változhat a csoportok száma), amelyekben megvitatják a kérdést. A második szakaszban újabb 6 csoport alakul, az előző csoportok egy-egy résztvevőjével. Az ő feladatuk, hogy előző csoportjuk véleményét képviseljék a második vitában. Ezzel a módszerrel a passzívabb diákokat is megszólalásra készíthetjük.

3.10. Brain storming (ötletroham)

8–10 fő esetében ideális. Először a téma ismertetésre kerül, majd mindenki – gondolkodás nélkül! – elmondja az ötleteit, amelyek segíthetik a megoldást. Ekkor, mivel nem előzi meg racionális gondolkodás, bármi elhangozhat (akár irracionális ostobaság is). Végül előke-
rül a racionalitás, amelynek segítségével megvitatják a felmerült ötleteket.

3.11. Méhkas vagy zümmögő munkacsoport

Nagyobb, akár 15–20 fős csoportokban folyik a megbeszélés a felvetett témáról, amelyről ezek után beszámolnak az összes résztvevőnek. Az összegyűjtött vélemények képezik a vita alapját. A vitavezető összefoglal és értékeli. Hasznos, amikor a nagy létszámú órai résztvevők még nem ismerik egymást alaposabban, így kisebb csoportokban könnyebben kifejtik álláspontjukat, illetve sokféle vélemény kerülhet elő. Viszonylag rövid idő alatt felmérhető a csoport felkészültsége. Egyszerű kérdést érdemes feltenni, mert ha nem sikerül a megadott idő alatt megoldani, kudarcélményt okozhat. Más vitamódszerek kiegészítéseként szokták használni (Simándi, 2015).

3.12. Disputa

Amerikából származik a módszer, versenymozgalom is épült rá. Szabályozott keretek között 3-3 fő vitatkozik tézisállításokról, előre felkészülten. A felkészülés során a támogató és az ellenérveket is össze kell gyűjteniük, így a kérdés több oldalát megvizsgálhatják. A vitát bíró (vitavezető) moderálja (Hunya, 1998)

4. Részösszegzés

A vita mint pedagógiai módszer hatásonkéntes lehetőség a tananyag hatékony átadására és vele párhuzamosan a diákok személyiségének fejlesztésére. Kiváló módja annak, hogy elszakadjunk a frontális oktatástól, ezáltal aktívan bevonjuk a diákságot az oktatási folyamatba, érdekelte tegyük őket az óra minél érdekesebb, érthetőbb lebonyolításában. A vita, amellett, hogy hatékonyan át tudja adni a tudástartalmakat, érzelmi kapcsolatot alakít ki a diák és a tananyag között, ami elősegíti az elmélyültebb tudásbefogadást. Számos, a későbbi életében használható készséggel gyarapítja: mint például fejlettebb kommunikációs képességek, tolerancia, türelem, mások véleményének elfogadása, kreativitás, értő-kritikai gondolkodás, asszertív viselkedés stb. Bár a hagyományos oktatásban a diákok más módon szocializálódtak, lehet építeni természetes kíváncsiságukra, közlési vágyukra.

A pedagógus számára is kihívás, hogy „máshoz van szokva”. Itt át kell engednie a főszerepet a diákoknak, háttérbe kell vonulnia, de ez nem jelenti azt, hogy passzívnak kell maradnia. Mint a vita vezetőjének, lebonyolítójának, értékelőjének, megfelelő irányba irányítójának, nagyon fontos szerepe van. Mindezen feladatok plusz feladatot jelentenek, de az eredményt látva, megéri.

A vita további nagy előnye a változatosság, variabilitás.

5. Irodalom

- Bóra, F. (1989). A vitamódszer alapkérdései. In: *Módszertani közlemények*. 29. évf. 5. sz. pp. 372–375.
- Dr. Martinkó, J. (2010). *Az agrár mérnök-tanár mester képzés általános szakmódszertana*. [online] http://janus.ttk.pte.hu/tamop/kaposvari_anyag/martinko_jozsef/index.html [2022. 07. 26.]
- Dr. Simándi, Sz. (2015). *Kutatások a felsőoktatásban és felnőttképzésben*. [online] http://okt.ektf.hu/data/szlahorek/file/kezek/01_simandi_04_16/index.html [2022. 07. 28.]
- Hunya, M. (1998): *A disputa módszer* [online] http://www.kka.hu/_soros/kiadvany.nsf/44cfa372d3c5a279c1256e9600682640/dfd9dd049983bfb3c1256e1900651f43 [2022. 07. 25]
- Hunya, M. (2002). A vitakultúra és a magyar oktatás I. In: *Új Pedagógiai Szemle*. 52. évf. 9. sz. pp. 114–128.
- Jakab, Gy. (2012). Erkölctan és médiaismeret a gyermekfilozófia tükrében. In: *Új Pedagógiai Szemle*. 62. évf. 4-5-6. sz. pp. 99–110.
- Nahalka, I. (2006). A vita. In: M. Nádas, M. (Szerk.) (2006). *A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése. 3. kötet. Hatékony tanulás*. (pp. 101–102). Budapest: ELTE PPK Neveléstudományi intézet.
- Oláh, T. (2017). *A vita szerepe az oktatásban*. [online] <https://moderniskola.hu/2017/04/vita-szerepe-az-oktatasban/> [2022. 07. 27.]
- Wolpert Gawron, H. (2017). *Disagree with a Student's Opinion?* [online] <https://www.edutopia.org/blog/disagree-with-student-opinion-heather-wolpert-gawron> [2022. 07. 28.]

6. Feladatok

1. Gondolja végig, hogy az átadandó tudásanyag mely részei teszik lehetővé a vita alkalmazását a tanórán!
2. Mérlegelje, hogy az Ön által tanított területeken melyek azok, amelyek a diákok személyiségfejlesztését leginkább igényelnék, támogatnák!
3. Melyek azok az órái, amelyeken a résztvevők létszáma lehetővé teszi a vita alkalmazását?
4. Válasszon egy vitatípust, és próbálja ki az egyik csoportjával. Vitassák meg a résztvevőkkel a módszer tanulságait! (Mennyire hatékony a tudásátadás szempontjából, milyen a motivációs hatása, megérte-e kipróbálni, visszatérnének-e rá a továbbiakban stb.)

7. Releváns szakirodalom

- Bóra, F. (1989). A vitamódszer alapkérdései. In: *Módszertani közlemények*. 29. évf. 5. sz. pp. 372–375.
- Dr. Martinkó, J. (2010). *Az agrár mérnök-tanár mester képzés általános szakmódszertana*. [online] http://janus.ttk.pte.hu/tamop/kaposvari_anyag/martinko_jozsef/index.html [2022. 07. 26.]
- Dr. Simándi, Sz. (2015). *Kutatások a felsőoktatásban és felnőttképzésben*. [online] http://okt.ektf.hu/data/szlahorek/file/kezek/01_simandi_04_16/index.html [2022. 07. 28.]
- Hunya, M. (1998). *A disputa módszer* [online] http://www.kka.hu/_soros/kiadvany.nsf/44cfa372d3c5a279c1256e9600682640/dfd9dd049983bfb3c1256e1900651f43 [2022. 07. 25]
- Hunya, M. (2002). A vitakultúra és a magyar oktatás I. In: *Új Pedagógiai Szemle*. 52. évf. 9. sz. pp. 114–128.
- Hunya, M. (2002). A vitakultúra és a magyar oktatás II. In: *Új pedagógiai Szemle*. 52. évf. 10. sz. pp. 78–100.
- Hunya, M. (2002). A vitakultúra és a magyar oktatás III. In: *Új pedagógiai Szemle*. 52. évf. 11. sz. pp. 157–170.
- Jakab, Gy. (2012). Erkölcstan és médiaismeret a gyermekfilozófia tükrében. In: *Új Pedagógiai Szemle*. 62. évf. 4–5-6. sz. pp. 99–110.
- Kraiciné Szokoly, M. (2004). *Felnőttképzési Módszertár*. Budapest: Új Mandátum
- Molnár, C. S. (2012). *Disputa: A vitatkozás tanítása*. [online] <https://m.nyest.hu/hirek/disputa-a-vitatkoz-as-tanitasa> [2022. 07. 26]
- Nahalka, I. (2006). A vita. In: M. Nádasi, M. (Szerk.) (2006). *A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése. 3. kötet. Hatékony tanulás*. (pp. 101–102). Budapest: ELTE PPK Neveléstudományi intézet
- Oláh, T. (2017). *A vita szerepe az oktatásban*. [online] <https://moderniskola.hu/2017/04/vita-szerepe-az-oktatasban/> [2022. 07. 27.]
- Szivák, J. (2010). *A vita*. Budapest: Gondolat.
- Wolpert Gawron, H. (2017). *Disagree with a Student's Opinion?* [online] <https://www.edutopia.org/blog/disagree-with-student-opinion-heather-wolpert-gawron> [2022. 07. 28.]

8. Videók, weboldalak

- Nívódíj 2018 | Szabad Waldorf Általános Iskola és Gimnázium: *A vita során mindenki szóhoz jut*
https://www.youtube.com/watch?v=uxz_KSXb7tA&t=17s [2022. 08. 08.]
- A kulturált vita*
<https://www.youtube.com/watch?v=Bz4eugiJLGU> [2022. 08. 08.]

Szóval?! A disputa menete!

<https://www.youtube.com/watch?v=SDAo2x3qMHY> [2022. 08. 08.]

Kulturált vita az iskolában

<https://www.youtube.com/watch?v=YVT-h5oE-aE> [2022. 08. 08.]

Skoll Learning Technologies

<https://skoll.hu/oktatasi-es-pedagogiai-modszerek-tanitas-a-gyakorlatban/> [2022. 08. 08.]